

STYRDOKUMENT I BOTKYRKA KOMMUN

Riktlinjer för handläggning enligt socialtjänstlagen

Dokumentet ersätter: -2016:103

Dokumentansvarig är: Verksamhetschef myndighet

För revidering av dokumentet ansvarar: Verksamhetschef myndighet

För uppföljning av dokumentet ansvarar: Verksamhetschef myndighet

Relaterade dokument: VON 2016:104

Innehåll

Riktlinjer för handläggning enligt socialtjänstlagen	1
Inledning	5
1. Stöd och hjälp för den som bor i ordinärt boende	6
1.1 Hemtjänst.....	6
Rätt till egen tid inom hemtjänsten.....	6
1.2 Trygghetslarm	7
1.3 Stöd och hjälp av hemtjänst.....	7
Rätt till service i hemmet genom förenklad handläggning.....	7
1.3.1 Hushållsgemenskap	7
1.3.2 Att städa bostaden	7
Vad ingår i att städa bostaden?	8
Fönsterputs	8
Tillsynsstädning	8
1.3.3 Att tvätta	8
Vad ingår i att tvätta?	8
Bäddning och byte av sängkläder	9
1.3.4 Sophantering.....	9
1.3.5 Att skaffa varor och tjänster	9
Ärenden	9
1.3.6 Kommunikation.....	9
1.3.7 Att bereda måltider	9
Matdistribution	10
1.3.8 Personlig vård	10
Att tvätta sig/utföra kroppsvård	10
Att sköta toalettbehov.....	11
Att klä sig.....	11
Sällskap vid måltid/att äta.....	11
Tillsynsbesök	11
Trygghetsringning.....	11
1.3.9 Egenvård eller hälso- och sjukvårdsinsatser.....	11
1.3.10 Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv.....	12
Promenad	12
Ledsagarservice.....	12
Dagverksamhet	12
1.4 Brukare med psykiska funktionsnedsättningar, missbruksproblem med mera	13
1.5 Boendestöd	14
2. Stöd till personer som vårdar eller stödjer en närstående	14
2.1 Avlastning.....	14
2.2 Avlösning i hemmet	15
2.3 Hemvårdsbidrag.....	15
3. Särskild boendeform.....	16
3.1 Korttidsplats	16
3.2 Vård- och omsorgsboende	16

**BOTKYRKA
KOMMUN**

Bedömningskriterier:	17
3.3 Vård- och omsorgsboende för personer med demenssjukdom	17
Bedömningskriterier:	17
3.4 Servicelägenhet.....	18
3.5 Behov av annan bostad	18
3.6 Parboendegaranti.....	18
3.7 Hemtjänst under tillfällig vistelse i annan kommun.....	19
3.8 Ansökan om boende eller andra insatser i annan kommun.....	19
3.9 Särskilt boende för finska krigsinvalidier.....	20
3.10 Svenska medborgare bosatta utomlands.....	20
3.11 Utländska medborgare som vistas i Sverige.....	20
3.12 EU-medborgare	21
3.13 Personer som inte är EU-medborgare	21

Inledning

Riktlinjerna ska vara en vägledning inför beslut. De är tolkningar av lagtexter, författningar, domar och utlåtanden från Socialstyrelsen eller Justitieombudsmannen. Riktlinjerna utgör ingen ram för vad den enskilde kan ansöka om utan ska vara en vägledning inför beslut kring en given fråga.

Botkyrka kommun anser det viktigt att medborgarna känner sig trygga i sina egna hem. För personer som behöver finns möjligheter att få hjälp och stöd i hemmet. De flesta hjälpinsatserna är biståndsprövade och avgiftsbelagda. Behoven prövas individuellt utifrån hur den sökandes förutsättningar att klara sin vardag och grundar sig på beslut utifrån gällande lagstiftning.

Vård- och omsorgsnämndens verksamhet ska bygga på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. De insatser som beviljas ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. För rätt till insats krävs att behoven inte kan tillgodoses på annat sätt. Allt bistånd och alla insatser bygger på frivillighet och den enskilde kan välja att tacka ja eller nej till insatser samt överklaga om han eller hon inte är nöjd med beslutet.

I utredningen och beslutet ska det framgå vad den sökande inte själv klarar och varför samt när och hur ofta hjälpen behövs.

Äldre som utsätts för hot och våld ska särskilt uppmärksammas utifrån den situation de befinner sig i. Socialtjänsten har också ett särskilt ansvar enligt 5 kap. 11 § SoL när det gäller våldsutsatta och våld i nära relationer.

Botkyrka kommun tar hänsyn till personer med finsk härkomst eftersom kommunen är ett finskt förvaltningsområde. Det innebär att finstalande personer har rätt att använda finska både muntligt och skriftligt vid till exempel kontakt med myndigheter. Saknar sökanden juridiskt biträde kan han eller hon kräva att få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering i ärendet på finska.

Följande serviceinsatser ingår inte inom ramen för så kallad skälig levnadsnivå:

- Snöskottning
- Sanering av hela eller delar av bostad
- Storstädning av bostad samt balkong, altan och förråd
- Fastighetsskötsel
- Vedhuggning
- Tillsyn och skötsel av djur
- Hantering av latrin

I dessa fall hänvisar vi till samhällets och tjänstemarknadens utbud.

1. Stöd och hjälp för den som bor i ordinärt boende

Biståndsparagrafen, 4 kapitlet 1 § socialtjänstlagen (SoL), är utformad som en rättighet för den enskilde. Den som uppfyller kriterierna i paragrafen har rätt till bistånd för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt.

Dessa kriterier är:

- Den enskilde ska ha ett behov av bistånd som han eller hon inte kan tillgodose själv.
- Behovet kan inte heller tillgodoses på annat sätt.

Biståndet ska försäkra att den sökande uppnår en skälig levnadsnivå. Den sökande har alltid i första hand ett eget ansvar för att klara sin försörjning och livsföring i övrigt. Begreppet livsföring i övrigt rymmer alla de olika behov som den sökande kan ha för att nå en skälig levnadsnivå. En individuell bedömning måste göras i varje enskilt fall med utgångspunkt att bevara de funktioner den sökande har.

1.1 Hemtjänst

En väl fungerande hemtjänst är grunden för att brukare ska kunna bo kvar i sin bostad. Alla som har hemtjänst ska känna sig trygga med den vård och omsorg som de får i hemmet. Hemtjänst kan ge stöd inom flera livsområden, exempelvis hemliv, personlig vård och samhällsgemenskap.

Med hemliv menas stöd vid hemmets skötsel, exempelvis att utföra hushållsarbete såsom att städa och att tvätta, att bereda måltider samt att skaffa varor och tjänster.

Med personlig vård menas de personliga insatser som behövs för att tillfredsställa fysiska, psykiska, sociala eller kulturella behov. Det kan handla om att tvätta sig, att klä sig, att sköta toalettbehov, att äta samt att utföra kroppsvård.

Med samhällsgemenskap menas de aktiviteter och handlingar som krävs för att kunna engagera sig och delta i ett organiserat socialt och medborgerligt liv. Insatser kan beviljas för att t.ex. gå på dagverksamhet eller få ledsagning till t.ex. fritidsaktivitet, frisör eller liknande.

Trygghetslarm kan beviljas som ett led i att skapa trygga förutsättningar för den enskilde att kunna bo kvar hemma.

Rätt till egen tid inom hemtjänsten

Personer som har hemtjänst har rätt till en timma i egen tid per månad med sin kontaktman. Den enskilde väljer själv vad hen vill göra under denna tid.

1.2 Trygghetslarm

Trygghetslarm kan beviljas om den sökande känner oro, har ökad fallrisk eller av annan anledning har behov av att tillkalla personal. Trygghetslarm beviljas till alla sökanden över 65 som upplever oro. Avgift utgår för trygghetslarmet.

1.3 Stöd och hjälp av hemtjänst

Hemtjänst ges som ett individuellt behovsprövat bistånd enligt 4 kapitlet 1 § SoL. Den sökande har rätt att ansöka om stöd och hjälp och få det prövat. Nedan beskrivs de vanligast förekommande insatserna och vad som vanligtvis ingår i dessa. En individuell behovsbedömning görs och insats kan beviljas för stöd vid en viss aktivitet inom exempelvis städning eller inköp. Det kan till exempel avse stöd att skriva inköpslista och planera inköpet för en person som kan gå till affären och handla på egen hand men har svårt att planera och ta initiativ.

Rätt till service i hemmet genom förenklad handläggning

Personer som är 75 år eller äldre har rätt till upp till sex timmars service i hemmet i månaden genom förenklad handläggning. Service i hemmet innebär städ av bostad, tvätt, renbäddning, samt hjälp med inköp och ärenden^[1]. Förenklad handläggning innebär att ansökningar om service i hemmet upp till sex timmar i månaden inte behöver utredas.

1.3.1 Hushållsgemenskap

I bedömningen av behovet av stöd och hjälp med hemmets skötsel ska hushållsgemenskapen vägas in. Det innebär att det för sammanboende finns ett gemensamt ansvar att sköta hemmet. Vid ansökan ska utredning inledas och beslut tas på samtliga vuxna personer som delar hushåll. Insatser som ryms inom hushållsgemenskapen får bara beviljas om samtliga vuxna som delar hushåll bedöms ha behov. De insatser som inryms i hushållsgemenskapen är att utföra hushållsarbete såsom att städa och att tvätta, att bereda måltider samt att skaffa varor och tjänster. Det föreligger dock alltid en individuell bedömning där hänsyn tas till hemmavarande barn, den enskildes egna ytor/rum eller stödbehov när den sammanboende inte vistas i hemmet.

1.3.2 Att städa bostaden

Den som av olika skäl inte längre klarar av hemmets skötsel såsom att städa och/eller att putsa fönster ska kunna få hjälp med det om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Hjälp med städning och/eller fönsterputs för ensamboende beviljas normalt för bostad om två rum och kök samt hygienutrymme. För makar, registrerade partners och sammanboende kan ytterligare ett rum

^[1] Insatserna sker med samma frekvens och omfattning som vid traditionell biståndsbedömning, till motsvarande avgift.

ingå även om de har ett gemensamt sovrum. I beslut om städning ingår fönsterputs en gång om året. Se även avsnittet om hushållsgemenskap.

Vad ingår i att städa bostaden?

Beroende på vad den sökande själv kan uträtta består hjälp med städning normalt av dammsugning och våttorkning av golv, dammtorkning, rengöring av kök och badrum. Vid två tillfällen per år ska också skåpluckor, dörrar och lister torkas av samt kyl, frys, spis och spisfläkt rengöras. I städning ingår även källsortering. I Botkyrka kommun är utgångspunkten att det är skäligt att få sin bostad städad en gång var tredje vecka. Vid särskilda skäl, till exempel allergi, kan det vara nödvändigt att få hjälp med städning oftare. Den sökande ska själv stå för städutrustning.

Fönsterputs

Hemtjänst omfattar även hjälp med att putsa fönster. Skäligt är att få fönsterputsade en gång per år. Ensamboende beviljas fönsterputsning av två rum och kök och sammanboende av tre rum och kök. Dubbla fönster ska öppnas och rengöras på samtliga sidor. Inglasad balkong ingår inte i fönsterputsningen. Byte av gardiner kan utföras av Botkyrkafixaren.

Tillsynsstädning

För den som av särskilda skäl bedöms vara i behov av ytterligare städinsatser kan tillsynsstädning komma ifråga. Det kan röra sig om till exempel rengöring av hygienutrymmen.

1.3.3 Att tvätta

Den som inte längre klarar av att sköta sin tvätt kan få hjälp med det om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt. Hjälp med tvätt kan ges om det finns tillgång till tvättmaskin i bostaden eller tvättstuga i anslutning till fastigheten. Om tillgång till tvättmaskin eller tvättstuga saknas ska personalen vara behjälplig med att skicka tvätten till tvättinrättning. Den enskilde står själv för dessa kostnader. Se även avsnittet om hushållsgemenskap.

Vad ingår i att tvätta?

I tvätt ingår tvätt av kläder, sortera, hänga och vika ihop tvätt när den är torr. I hjälp med tvätt inkluderas även tvätt av sängkläder. Stryka ”gångkläder” och i enstaka fall hjälp med att stryka en duk eller gardin ingår också. Mangling ingår inte.

I Botkyrka kommun är utgångspunkten att det är skäligt att få hjälp med tvätt en gång varannan vecka. Vid särskilda skäl, till exempel inkontinens, kan det vara nödvändigt att få hjälp med tvätt och renbäddning oftare. Den som inte

själv klarar av att bädda rent i sin säng kan få hjälp med det i samband med tvättinsatsen.

Bäddning och byte av sängkläder

Bäddning av säng kan beviljas dagligen utifrån behov. Sängkläder vädras normalt inte. Utgångspunkten är att det är skäligt att få hjälp med byte av sängkläder varannan vecka. Vid särskilda skäl kan det vara nödvändigt att bädda rent oftare.

1.3.4 Sophantering

Hantering av hushållssopor ingår inom ramen för andra beviljade insatser men kan även beviljas separat utifrån behov. Källsortering av förpackningar ingår inom ramen för hjälp med städning men kan även beviljas separat och bedöms skäligt att få utfört var tredje vecka.

1.3.5 Att skaffa varor och tjänster

Den som inte längre klarar av att själv skaffa varor och tjänster, såsom t.ex. inköp av dagligvaror, ska kunna få hjälp med det om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Om inte särskilda skäl föreligger är det skäligt att inköp av dagligvaror beviljas en gång per vecka. Inköpen görs genom att matvaror beställs på internet eller handlas i närmaste livsmedelsbutik med fullgott sortiment. Hjälp med andra inköp än dagligvaror beviljas efter individuella behov. Inköp med personal kan beviljas om det ”stärker brukarens möjlighet till ett självständigare liv”. Se även avsnittet om hushållsgemenskap.

Ärenden

Om den enskilde varken själv eller tillsammans med personal kan utföra nödvändiga ärenden, kan hemtjänst i vissa fall beviljas för ändamålet. Hemtjänst kan till exempel utföra apoteksärenden och posta eller hämta brev. I beslutet ska det framgå vilken typ av ärende som beviljats.

Om det inte är möjligt för den enskilde att själv eller tillsammans med personal klara av sina ekonomiska göromål bör en ställföreträdare med fullmakt eller god man initieras.

1.3.6 Kommunikation

Den enskilde kan beviljas hjälp vid telefonsamtal, att tillsammans med personal gå igenom post samt att beställa färdtjänst etcetera, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

1.3.7 Att bereda måltider

Mat är inte bara nödvändigt, den kan också vara dagens viktigaste händelse. Den som inte själv kan laga sin mat, eller kan få behovet tillgodosett på annat sätt, kan få hjälp med enklare matlagning vid behov, alternativt enstaka

storkök i veckan eller leverans av matlådor. Behovet av annan hjälp i samband med måltider kan också ingå i bedömningen. Se även avsnittet om hushållsgemenskap.

Matdistribution

Vid beviljad hjälp med måltider kan den sökande få matlådor levererade. Matlådor medför ofta en merkostnad vilket kan påverka den sökandes minimibelopp. Detta innebär att den sökande kan ha rätt till ett individuellt tillägg, se gällande regler för vård- och omsorgsförvaltningens avgiftssystem. Den sökande kan inte själv välja leverantör av matlådorna.

1.3.8 Personlig vård

Med personlig vård menas personliga insatser som behövs för att tillgodose den sökandes fysiska, psykiska, sociala och kulturella behov. Det kan handla om att tvätta sig, att klä sig, att sköta toalettbehov, att äta samt att utföra kroppsvård. Det är viktigt att den enskilde får möjlighet att göra det som han eller hon klarar för att bevara sina förmågor. Handläggaren bedömer vad den enskilde behöver hjälp med.

Personlig vård kan också gälla vissa hälso- och sjukvårdsinsatser som kan jämföras med egenvård. Se avsnitt om egenvård eller hälso- och sjukvårdsinsatser.

Insatser för stöd vid personlig vård beviljas den som inte själv klarar av att utföra dessa utan stöd eller hjälp av annan person. Alla insatser ska utformas i samråd med den enskilde och det är viktigt att ta hänsyn till den sökandes egna förutsättningar och önskemål.

Nedan beskrivs de mest förekommande insatserna.

Att tvätta sig/utföra kroppsvård

Den sökande kan beviljas hjälp med att sköta sin hygien. Det kan innefatta hjälp att tvätta övre och nedre delen av kroppen, borsta tänderna, raka sig, kamma sig och klippa naglar.

I Botkyrka kommun anses det skäligt att få hjälp med dusch upp till två gånger i veckan. Hjälp med dusch kan innebära hjälp med att tvätta de delar av kroppen den sökande inte klarar på egen hand. I dusch kan även ingå hjälp med att tvätta håret samt att torka kropp och hår efteråt. Efter avslutad dusch ska golv torkas av.

Att sköta toalettbehov

Finns det behov av hjälp i samband med toalettbesök kan det även ingå hjälp med att ta sig till toaletten, hjälp med själva toalettbesöket, hjälp med att ta av och på kläder i samband med toalettbesök eller vid byte av inkontinenshjälpmedel. Insatsen omfattar även hjälp med att tvätta händer och vid behov hjälp med att sköta nedre hygien.

Att klä sig

Hjälp med att klä sig innebär både hjälp med att klä av och på sig, ta av och på skor samt vid behov hjälp att välja lämplig klädsel. Det behöver inte innebära hjälp med alla kläder utan även stöd vid av- och påklädning av enstaka plagg.

Sällskap vid måltid/att äta

Sällskap vid måltid innebär hjälp med att lägga upp mat på tallrik och eventuellt finfördela den eller ta fram och ställa i ordning hjälpmedel. Det kan också innebära tillsyn, att motivera eller stödja och att hjälpa till med att äta. Finns det behov av att en person sitter med vid måltiden ingår även det.

Tillsynsbesök

Kortare besök för att höra att allt är som det ska. Tillsynsbesök beviljas i enstaka fall utifrån väl utredda behov. Om den sökande känner sig otrygg ska i första hand trygghetslarm eller trygghetsringning övervägas.

Trygghetsringning

Telefonsamtal för att höra att allt är som det ska vara eller för att påminna om till exempel tider.

1.3.9 Egenvård eller hälso- och sjukvårdsinsatser

När gränsen för vad som är hälso- och sjukvård och egenvård är oklar måste den enskildes behandlande legitimerade yrkesutövare, till exempel läkare, distriktsköterska eller sjukgymnast inom hälso- och sjukvården, göra en bedömning av vilka åtgärder som kan anförtros åt den enskilde eller dennes närstående efter enklare instruktion. De åtgärder som kräver behörig personal, viss sjukvårdsutbildning eller mer omfattande instruktion eller handledd träning betraktas som sjukvård. Ansvaret ligger då kvar hos hälso- och sjukvården.

Egenvård är det som vård- och omsorgstagaren själv tar ansvar för, men kan behöva hjälp av någon annan att utföra. Egenvården beslutas av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal, inom sitt kompetens- och ansvarsområde och omfattar bedömning, riskanalys, planering och uppföljning av egenvårdsbeslutet. Den enskilde kan ansöka om bistånd för hjälp med att utföra egenvården. För att handläggaren ska kunna fatta beslut om egenvård måste sökanden med ansökan bifoga blanketten ”Planering av egenvård med hjälp”. Bistånd för

hjälp med egenvård kan likställas med omvårdnadsinsatser och utföras av hemtjänstpersonal utan delegering. Samverkansavtal med landstinget gäller som vägledning.

1.3.10 Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv

Alla ska ha en möjlighet att komma ut från sin bostad och vistas ute en stund. Vidare ska alla ha möjlighet att leva ett socialt liv, ha gemenskap med andra, kunna delta i religiösa aktiviteter eller åtnjuta medborgerliga rättigheter, såsom att rösta. Det är angeläget att i bedömningen beakta den enskildes behov och önskemål av utevistelse och sociala aktiviteter.

Promenad

Promenader är en viktig motion som på sikt kan motverka ökat vårdbehov. Promenad innebär hjälp av personal vid promenader i närområdet eller bara hjälp att komma ut från bostaden och vistas ute en stund. Hjälp med att klä på och av ytterkläder och/eller motiveras att komma ut ingår i promenad. Den enskilde styr själv över hur hen vill få denna insats utförd. Om det exempelvis är dåligt väder ute kan den enskilde välja att stanna inomhus och få social samvaro istället. Det bedöms vara skäligt med promenad upp till två gånger per vecka.

Ledsagning

Sökande som inte själv kan ta sig till och från kultur- och fritidsaktiviteter, läkare, fotvård, frisör, sjukgymnast, behandlingar eller på annat sätt delta i samhällsgemenskap kan beviljas hjälp med detta i form av ledsagning (medföljare).

Ledsagarservice

Ledsagarservice kan beviljas till personer med allvarlig synskada oavsett ålder, samt för personer under 65 år med funktionsnedsättning, för de ändamål som beskrivs under ”Ledsagning.” Ledsagarservice som beviljas på denna grund är avgiftsfri upp till 15 timmar per månad.

Dagverksamhet

Dagverksamhet är ett viktigt komplement till hemtjänst. Genom social stimulans och aktivering kan dagverksamheten bryta ensamhet och isolering. Dagverksamheten kan också hjälpa den sökande att bevara psykiska och fysiska funktioner.

För den som vårdar en närstående är ofta avlastning i form av dagverksamhet en viktig stödinsats. Kommunen har dagverksamhet både för personer med och utan demensdiagnos.

Dagverksamhet kan beviljas den som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning bedöms ha behov av regelbunden tillsyn, aktivering och social samvaro. För att beviljas dagverksamhet med inriktning mot demenssjukdom bör en demensdiagnos vara fastställd. I de fall den enskilde ännu inte har fått en demensdiagnos men har uppenbar minnesproblematik, kan i vissa fall dagverksamhet med demensinriktning beviljas tillfälligt i avvaktan på att en diagnos fastställs. Krav är dock att en demensutredning ska ha initierats.

1.4 Brukare med psykiska funktionsnedsättningar, missbruksproblem med mera

Det är viktigt att som handläggare kunna göra en individuell bedömning av den enskildes behov för att besluta om de insatser som är mest lämpliga. Alla inser inte själva vad de behöver för stöd och därför kan handläggaren behöva motivera honom eller henne att ta emot stöd och hjälp. Vid behov, och med samtycke från den enskilde, ska handläggare samverka med andra förvaltningar och aktörer.

1.5 Boendestöd

Boendestöd kan beviljas till personer under 65 år med en varaktig funktionsnedsättning. Boendestöd är en praktisk och social stödinsats vars syfte är att stärka den enskildes förmåga att hantera sin dagliga tillvaro både i och utanför det egna boendet. Stödet syftar till att frigöra den enskildes egna resurser. Insatsen innebär att motivera den enskilde till vardagssysslor som att sköta sitt hem, sin mat och tvätt samt att komma ut i samhällslivet. Vissa sysslor görs tillsammans med den enskilde. Insatsen kan behöva ges såväl dagtid som kvällar, veckoslut och helger, beroende på den enskildes behov. Insatsen är avgiftsfri för den enskilde.

2. Stöd till personer som vårdar eller stödjer en närstående

Den 1 juli 2009 infördes en lagskärpning i socialtjänstlagen 5 kap 10 § som förtydligade socialnämndens uppdrag att erbjuda stöd för att underlätta för personer som hjälper och stöttar närstående som är långvarigt sjuka, äldre eller har en funktionsnedsättning. Bestämmelsen omfattar socialtjänstens hela verksamhet. Anhörigas insatser är viktiga för en bra omsorg, de anhöriga ska ses som en resurs och deras kunskap ska tas tillvara. Kommunens insatser ska därför i första hand inriktas på att ge stöd och komplettera de insatser som anhöriga gör. Stödet är en förebyggande åtgärd som ska leda till att behålla eller höja livskvaliteten för anhöriga.

Stöd till anhöriga är en angelägenhet för alla yrkesgrupper inom vård och omsorgsförvaltningen och ska ses som en naturlig del av arbetsuppgifterna. Stödet ska vara individuellt anpassat och utformat i samråd med berörda parter.

Anhöriga, som vill och kan göra insatser på olika sätt under kortare eller längre tid, ska erbjudas olika former av stöd. Det gäller både om den närstående bor i ordinärt boende eller särskild boendeform. Med stöd menas olika insatser som syftar till att underlätta anhörigas situation. För den som vårdar närstående i hemmet kan handläggaren vara en viktig kontakt- och stödfunktion.

Utöver information om vilket biståndsbedömt stöd som finns att tillgå ska handläggaren också informera om vilket utbud som finns av andra stödformer såsom anhörigsamordnare, stödgrupper etcetera.

2.1 Avlastning

Avlastning kan innebära att den som är i behov av hjälpinsatser tidvis vistas på ett särskilt boende för en kortare period, så kallad korttidsplats. För många av dem som vårdar en närstående kan möjligheten till korttidsplats vara en förutsättning för den hjälpbehövande att bo kvar hemma.

Avlastningsvistelser, så kallad växelvård, kan planeras så att de återkommer regelbundet. Det kan också förekomma behov av avlastning som inte alltid kan planeras eller förutses.

Dagverksamhet av olika slag kan också fungera som avlastning och är för många ett bra alternativ.

Avlastning kan också innebära insatser från hemtjänsten som gör det möjligt för den som vårdar att under en viss tid av dygnet kunna lämna över vårdansvaret för att själv kunna lämna hemmet en stund.

Avlastning kan även innebära att den som vårdar en närstående kan få rätt till vissa insatser som ska bidra till att underlätta i hemmet. Till exempel kan den som vårdar ansöka om städning som en form av avlastning.

2.2 Avlösning i hemmet

Anhöriga som vårdar närstående kan försumma sina egna behov och drabbas av utmattning samt fysisk och psykisk ohälsa. Vårdsituationen kan också kännas påfrestande då det kan vara svårt att upprätthålla ett socialt umgänge. Avlösningen i hemmet kan ge den anhörige möjligheten att genomföra egna aktiviteter utanför hemmet. Avlösningen kan även ges genom att den som vårdar är kvar hemma i bostaden medan hemtjänstpersonal är utanför hemmet med den som är i behov av omvårdnaden. Avlösning i hemmet kan ske både dag- och kvällstid samt helger. Avlösning i hemmet är behovsprövad och avgiftsfri upp till 15 timmar per månad. Tid därutöver debiteras enligt gällande avgiftstaxa.

2.3 Hemvårdsbidrag

Socialnämnden får ge bistånd utöver vad som följer av SoL 4 kapitlet 1 § om det finns skäl för det (jämför SoL 4 kap. 2 §). Hemvårdsbidrag är en ekonomisk ersättning och kan beviljas till personer över 65 år som vårdas av närstående.

I Botkyrka kommun beviljas hemvårdsbidrag till sökande som bedöms ha ett varaktigt behov av hjälp med sin personliga vård överstigande 30 timmar per månad. Utredningen ska visa att behovet inte kan tillgodoses genom hemtjänst eller på annat sätt, till exempel handikappersättning från försäkringskassan. Med personlig vård menas omfattande hjälp med personlig hygien, på- och avklädning, förflyttningar, toalettbesök, dusch, hjälp med att matas samt tillsyn under stora delar av dygnet. Behovet av omvårdnad ska vara dagligen återkommande. Hemvårdsbidrag kan inte kombineras med andra insatser såsom hemtjänst.

Utöver de 30 timmarna personlig omvårdnad kan hushållssysslor räknas med om personen inte delar hushåll med någon annan.

Hemvårdsbidraget är uppdelat i tre nivåer:

1. Ges till sökande som bedömts ha ett totalt hjälpbehov från 30-59 timmar/månad.
2. Ges till sökande som bedömts ha ett totalt hjälpbehov från 60-99 timmar/månad.
3. Ges till sökande som bedömts ha ett totalt hjälpbehov överstigande 100 timmar/månad.

3. Särskild boendeform

I de fall behovet av vård, omsorg, säkerhet, tillsyn och trygghet inte kan tillgodoses i den egna bostaden kan den enskilde ansöka om att få flytta till ett särskilt boende permanent eller under en kortare period, så kallat korttidsboende. I samtliga särskilda boenden ingår i grundtryggheten tillgång till att nå personal dygnet runt.

3.1 Korttidsplats

Korttidsplats kan vara ett viktigt stöd för sökande i ordinärt boende, antingen vid enstaka tillfälle eller i form av växelvård. En väl fungerande korttidsplats kan medföra att behovet av permanent plats i särskilt boende flyttas fram. För många av dem som vårdar en närstående kan möjligheten till avlastning genom korttidsplats underlätta möjligheterna för den enskilde att bo kvar i ordinärt boende. Korttidsplats kan också vara en lösning under tiden sökandens framtida omvårdnadsbehov utreds. Korttidsplats innebär en heldygnsomsorg där behovet av vård, omsorg, säkerhet, tillsyn och trygghet tillgodoses.

Korttidsplats kan ges till den som uppfyller något av nedanstående kriterier:

- Den som vårdats inom slutenvården och som inte utan en tids återhämtning kan återgå till sitt ordinarie boende. Korttidsboende ska inte ersätta landstingets rehabilitering men kan i enstaka fall beviljas efter eller i väntan på rehabilitering. Syftet är att undvika permanent placering i särskilt boende. Den enskilde kan till exempel vara medtagen efter en sjukhusvistelse och inte mottaglig för rehabilitering i dagsläget.
- Den som vid vårdplanering visar osäkert behov av kommande hjälpinsatser. Syftet är att ge handläggaren bättre beslutsunderlag.
- Den som vårdas i hemmet och som med en tillfällig vistelse på ett särskilt boende kan bo kvar i sitt hem.
- Den som vårdas av en anhörig eller närstående där den som vårdar är i behov av avlastning.

I beslutet ska det framgå vad för form av korttidsplats det är och vilken omfattning. Beslutet är tidsbegränsat.

3.2 Vård- och omsorgsboende

På ett vård- och omsorgsboende tillgodoses den enskildes fysiska, psykiska, sociala, medicinska och kulturella behov. Möjlighet att vistas ute är en rättighet för alla. Den enskildes behov och önskemål av utevistelse och sociala aktiviteter ska beaktas. Det kan exempelvis innebära ledsagning eller följa vid promenader, aktiviteter etcetera.

Bedömningen av den sökandes behov av ett boende ska grunda sig på en helhetsbedömning där den enskildes behov av vård, omsorg, säkerhet, tillsyn och trygghet vägs samman med ålder sociala, medicinska, psykiska och existentiella behov.

Den sökande har rätt att välja vård- och omsorgsboende i mån av plats. Om sökanden inte är nöjd med det boende hen valt eller fått plats på, har hen rätt att tacka nej utan att förlora sin plats i kön. Sökanden har även rätt att byta vård- och omsorgsboende efter inflyttning, i mån av plats.

Bedömningskriterier:

- Omvårdnadsbehovet ska vara stort och varaktigt över hela dygnet.
- Om inte behov av hjälp nattetid finns ska det ändå finnas ett stort behov av närhet till personal.
- Egna upplevelser av oro orsakad av ohälsa (fysisk, psykisk och social) som påverkar den sökandes förmåga att fungera i ordinärt boende.

3.3 Vård- och omsorgsboende för personer med demenssjukdom

På ett vård- och omsorgsboende tillgodoses den enskildes fysiska, psykiska, sociala, medicinska och kulturella behov. Möjlighet att vistas ute är en rättighet för alla. Den enskildes behov och önskemål av utevistelse och sociala aktiviteter ska beaktas. Det kan exempelvis innebära ledsagning eller följa vid promenader, aktiviteter etcetera.

Bedömningen av den sökandes behov av ett boende ska grunda sig på en helhetsbedömning där den enskildes behov av vård, omsorg, säkerhet, tillsyn och trygghet vägs samman med sociala, medicinska, psykiska och existentiella behov.

Bedömningskriterier:

- Demensdiagnos bör vara fastställd samt att det finns ett behov av vård- och omsorgsboende på grund av demensdiagnos.
- Omvårdnadsbehovet ska vara stort och varaktigt över hela dygnet.

- Om inte behov av hjälp nattetid finns ska det ändå finnas ett stort behov av närhet till personal.
- Egna upplevelser av oro som påverkar den sökandes förmåga att fungera i ordinärt boende.

3.4 Servicelägenhet

I de fall den sökandes vård- och omsorgsbehov inte kan tillgodoses i ordinärt boende trots insatser från hemtjänst, kan det vara aktuellt med ett särskilt boende med hemtjänst, så kallad servicelägenhet. I en servicelägenhet är den sökande mer självständig än i ett boende med tillsyn dygnet runt. Servicelägenhet innebär en närhet till hemtjänstpersonal då de finns i samma byggnad och även tillgång till sjuksköterska.

Bedömningen av behovet av servicelägenhet ska grunda sig på en helhetsbedömning av den sökandes omvårdnadsbehov, upplevelse av otrygghet, boendesituation samt allmänna hälsotillstånd. Enbart boendesituationen utgör inte grund för att bevilja servicelägenhet. Förutsättningar för att den enskilde ska kunna bo kvar i sin servicelägenhet ska så långt det är möjligt skapas vid ett eventuellt utökat omvårdnadsbehov.

3.5 Behov av annan bostad

Rätten till bistånd i form av särskild boendeform grundar sig på den enskildes vård- och omsorgsbehov. Om den sökande behöver byta bostad av andra skäl än vård- och omsorgsbehov, till exempel att fastigheten saknar hiss eller att närmiljön är otillgänglig, ska handläggaren hänvisa till den allmänna bostadsmarknaden. Handläggaren ska också informera om pensionärens möjlighet att söka bostadstillägg. I de fall det finns behov av bostadsanpassning förmedlas kontakt med kommunens handläggare av bostadsanpassningsbidrag.

3.6 Parboendegaranti

4 kapitlet 1 b § SoL gällande parboendegaranti trädde i kraft den 1 november 2012. Bestämmelsen ska enbart tillämpas när endast ena personen bedömts ha rätt till boende.

För den som har beviljats eller beviljas vård- och omsorgsboende ingår det i skäligen levnadsnivå att kunna bo med sin make/maka eller sambo, oavsett om maken/makan eller sambon har behov av att bo i ett sådant boende. En förutsättning är att paret har bott varaktigt tillsammans eller att paret bodde varaktigt tillsammans innan den ena parten flyttade till ett särskilt boende. Båda ska vara överens om att de vill fortsätta bo tillsammans och så långt det är möjligt vara införstådda med vad det innebär.

Har medboenden inte ansökt om och beviljats några biståndsinsatser för egen räkning har han eller hon inte rätt till några insatser i det särskilda boendet. Personen får klara sig på egen hand på samma sätt som gäller om personen skulle ha bott kvar i sitt ordinära boende. Har medboende behov av stöd- och serviceinsatser får han eller hon ansöka om insatser på samma vis som vid ordinär boendeform. De insatser som beviljas utförs av den personal som finns i boendet och medför en avgift för den enskilde.

Det är viktigt att klargöra för den enskilde hur situationen blir när den ena avlidit samt att särskilt boende även kan sökas av medboende om dennes förhållanden förändras.

Ingen dokumentation ska göras om medboende inte har beviljade insatser för egen del som utförs i boendet. Medboende utan egna biståndsinsatser omfattas inte av avgiftsreglerna, men ska betala hyra om det finns ett hyresförhållande, det vill säga det måste ha ingåtts ett hyresavtal som parterna är överens om.

Ansvar för hälso- och sjukvård i särskilda boendeformer omfattar bara dem som efter beslut av kommunen beviljats insatsen vård- och omsorgsboende.

3.7 Hemtjänst under tillfällig vistelse i annan kommun

Den kommun sökanden bor i (bosättningskommunen) ansvarar för det stöd och den hjälp enligt SoL som den sökande behöver även om han eller hon tillfälligt vistas i en annan kommun, oavsett vistelsens längd (2 a kap. 3 § SoL). Den kommun sökanden tillfälligt vistas i (vistelsekommunen) ska på begäran hjälpa till med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den sökandes behov av stöd och hjälp (2 a kap. 6 § 1 p. SoL). Den sökande kan behöva helt eller delvis andra insatser i till exempel sommarstugan än i sitt ordinarie boende då insatser kan behöva anpassas till omgivningen och miljön där de ska utföras.

Vistelsekommunen ska verkställa ett beslut om bosättningskommunen begär det (2 a kap. 6 § 2 p. SoL). Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa ett beslut som bosättningskommunen fattat (2 a kap. 7 § SoL). Ersättningen betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insats. Beslutet ska vara tidsbegränsat.

3.8 Ansökan om boende eller andra insatser i annan kommun

En person som önskar flytta till en annan kommun, får ansöka om insatser i den kommunen om han eller hon:

1. Till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser och därför inte kan bosätta sig i den andra kommunen utan att de insatser han eller hon behöver lämnas.

2. På grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas.

En ansökan enligt 2 a kapitlet 8 § socialtjänstlagen ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningskommunen. Är den sökandes behov tillgodosedda i bosättningskommunen, får hänsyn inte tas till den omständigheten när ansökan prövas. Bosättningskommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som den andra kommunen behöver för att kunna pröva ansökan.

Om bedömning görs att den sökande tillhör någon av de ovanstående personkretsarna och bedöms vara i behov av sökt insats fattas beslut om bistånd enligt 4 kap 1 § SoL med stöd av 2 a kap. 8 § SoL.

3.9 Särskilt boende för finska krigsinvalid

För finska krigsinvalider finns särskilt avtal som innebär att det finska Statskontoret ersätter svenska kommuners kostnader för de krigsinvalider som bor i särskilt boende enligt biståndsbeslut jämlikt socialtjänstlagen. Den enskilde krigsinvaliden ska inte debiteras någon avgift för kost, hyra eller vård. Kommunen erhåller betalning efter beslut av det finska Statskontoret som utfärdar en betalningsförbindelse. Det är krigsinvaliden som ansöker om ersättning för det särskilda boendet från Statskontoret i Finland.

Vid ansökan om betalningsförbindelse för särskilt boende till Statskontoret i Finland ska alltid läkarutlåtande eller vårdhistorik från sjukhus eller rehabiliteringsinrättning bifogas. Kommunens beslut om särskilt boende jämlikt socialtjänstlagens 4 kap 1 § ska bifogas. Svenska kommunförbundets cirkulär 2001:86.

3.10 Svenska medborgare bosatta utomlands

För svenska medborgare bosatta utomlands, som har ett omfattande behov av vård- och omsorgsinsatser, är inte 2 a kap. 8 § SoL tillämplig. Vistelsebegreppet styr om lagen kan tillämpas och det innebär att sökande måste vistas i Sverige. För att kunna inleda utredning måste, som regel, nämnden träffa den sökande, om inte det inkommit underlag som styrker vård- och omsorgsbehovet och att detta är så uttömmande att det är fullt möjligt att fatta ett beslut.

3.11 Utländska medborgare som vistas i Sverige

Utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd ska behandlas som svenska medborgare vad gäller insatser enligt 4 kap. § 1 SoL. Utländska medborgare som vistas här tillfälligt, det vill säga som turister eller besökande och utan avsikt att arbeta här, har vid en akut situation rätt till nödvändiga insatser tills personen ifråga kan resa hem till hemlandet.

3.12 EU-medborgare

Pensionär som är EU-medborgare har rätt till fri rörlighet inom EU-länderna. Förutsättningen är att de har en heltäckande sjukförsäkring som gäller i det land de vistas i. De måste också visa att de har tillräckliga resurser för att klara sin och sina familjemedlemmars försörjning och inte blir en belastning för det sociala biståndssystemet. Kraven gäller inte pensionärer som avslutat sin yrkeskarriär i Sverige. Pensionärer som ska stanna i Sverige längre än tre månader måste registrera sig hos Migrationsverket.

Familjemedlemmar som har uppehållstillstånd har rätt till samma behandling som svenska medborgare. Som familjemedlem räknas make eller maka, sambo, barn och föräldrar. Familjemedlemmar måste också registrera sig hos Migrationsverket om de stannar längre än tre månader i Sverige.

3.13 Personer som inte är EU-medborgare

Enligt lagen om mottagande av asylsökande med flera (LMA) har asylsökande inte rätt till insatser enligt socialtjänstlagen 4 kapitlet 1 §. Personer som omfattas av denna lag hänvisas till den anläggning där personen är inskriven. Handläggare på anläggningen bedömer sedan hur de går vidare. Om personen har fått uppehållstillstånd har den enskilde rätt att ansöka om insatser som andra medborgare.